

Verslag VIBA Café op 5 maart door David Kloeg over het holistisch cultureel landschap in Liechtenstein

De relatie tussen onze westerse beschaving en de aarde staat onder zware druk. Dat is voor iedereen duidelijk. Hoe deze relatie er in de toekomst uit gaat zien en welke oplossingsrichtingen er zijn, is veel minder helder. De inrichting van ons land, de vormgeving van steden, de aanpassingen in de natuurlijke omgeving; hoe zal zich dit ontwikkelen? Blijven we meer nemen dan geven? Of kunnen we onszelf weer ervaren als onderdeel van het holistische landschap?

Het 'Holistisch Cultureel Landschap' is een onderzoek van David Kloeg, een jonge architect, die een afstudeer onderzoek gedaan heeft naar de stedelijke ontwikkeling van Liechtenstein. Liechtenstein is een land met 38.000 inwoners. Als je de forensen daarbij optelt kom je op 58.000 mensen. Stel de forensen blijven ook wonen in Liechtenstein, wat heb je dan nodig om in je eigen voorzieningen te voorzien? Het 'Holistisch Cultureel Landschap' is een onderzoek naar het inpassen van moderne en gewenste menselijke behoeftes in het landschap. Het neemt als uitgangspunt de huidige extreme overschrijding van onze voetafdruk en navenante druk op natuurlijke omgeving en vertaalt dit naar een duurzaam ruimtelijk plan. Dit onderzoek is geschreven in het kader van een master thesis Architectuur aan de Universiteit van Liechtenstein. Het wil een aanzet geven voor verder onderzoek en brede discussie over de mogelijke praktische implementatie.

David heeft de stelling dat de stad in zijn basis al niet duurzaam is. Zou zijn onderzoek een realistisch antwoord kunnen zijn naar duurzame ontwikkeling van de stad? Zijn onderzoek heeft als vraag; wat heb je nodig aan bebouwing, voor voedsel en energie voor alle inwoners incl. de forensen, dus 58.000 mensen? Als we doorgaan op dezelfde weg en niks veranderen dan heb je aan voetafdruk 5 en een half keer Liechtenstein nodig en dat hebben we niet. Hoe kan het wel? Allereerst, moeten we van alles af wat CO₂ produceert. David schetst een aantal scenario's Het beste is als we veganistisch gaan eten. Dan komen we uit op een kleiner benodigd grondgebruik. Als we weten wat we nodig hebben, hoe gaan we het land dan ordenen? Het begint bij kijken naar de geologische gesteldheid van de bodem. Dan de erosie van de bergen de ruimte geven, en ook het natuurlijk water van de Rijn niet meer kanaliseren maar benutten om het land te irrigeren en bemesten. David bekijkt wat we dan aan vruchtbaar land overhouden om voedsel te produceren.

Daarnaast bewegen we met elkaar. Welk aandeel heeft transport op de ontwikkeling van het land? Van alle vervoerssystemen is de tram het meest duurzaam. Wat als dat als meest efficiënt transportmiddel wordt gebruikt voor de ontwikkeling van de stad? Dan ontstaat een bandstad met een bebouwingsstrook van 150 meter aan weerszijden langs de trambaan. Iedereen kan lopen naar de tram en via hubs aan het eind van de trambaan verder de wereld in. Opvallend is dat een bandstad dan de historische ontwikkelingsstructuur voor de industrialisatie volgt. Toen leefden we blijkbaar meer in eenheid met de natuur.

Voor de bebouwing in de bandstad kiest David laagbouw. Iedereen in Liechtenstein wil een voet aan de grond houden. Om dit behapbaar te houden dient dit in rijenwoningen te gebeuren. Het landschap er tussen kan ook als productielandschap worden benut door middel van permacultuur. Zodat we de natuur niet meer willen controleren maar er samen mee willen leven.

De avond sluit af met een interessante discussie over de realiteitswaarde van het voorstel. Iedereen is het eens dat de voetafdruk van ons verminderd moet worden. Er zijn duidelijk verschillende oplossingen mogelijk. De belangrijkste vraag is: hoe krijg je de maatschappij mee? De mensen in Liechtenstein zijn verslaafd aan hun eigen auto en een vrijstaand huis. Dat vraagt een enorme mentaliteitsverandering. Discussie richt zich op de wijze van participatie. Tevens is er discussie hoe je de permacultuur kan inzetten. Men heeft bijvoorbeeld ook behoefte aan privacy. En voldoet laagbouw aan de oplossing voor dit probleem? Afsluitend zijn we het eens dat schoonheid de mensen kan helpen om oplossingen te accepteren. Als men het mooi vindt, wil men het sneller omarmen.